

Az ördög bibliája — művészi szinten

Mottó: „Piatnik csak kártyát adott.” (Ösi dzsentri közmondás.)

Nem mondhatnám, hogy a kártya bármiképpen is beépült értékrendünkbe. Az ördög bibliájával foglalatosságnak hívásos szórakozásnak minősül. Néhány fiatal pokerezik, a munkásemberek jobban a snapszert vagy ultit játszanak. Pedig az állandó kártyapartik, az évenkénti együtt játszó közösségek is hozzátartoznának egy rendszeres, változatosabb polgári életforma kialakításához.

A magyar kártyázási kultúra (ha szabad így mondanunk) megteremtéséhez mostanában javulnak a feltételek. Nemrégiben adták ki a Kártyások könyvének 3. kiadását *Nagy kártyakönyv* címen. Már a szám is jelzi a nagy érdeklődést. Az új, bővített kötetben megtalálhatóak a legnépszerűbb és legfontosabb játékok leírásai (ulti, alsós, kanasztá, rómi, bridzs, tarokk). Ugyanakkor számtalan kevésbé ismert, egyszerű és bonyolultabb játéké, mint például a főkepp Németországban ismert *skat*, a *hazard makaó*, vagy a *póker*. Ezenkívül számtalan kártyatrúkk, melyek még Rodolfo mestertől származnak. A legfeltűnőbb bővítés a kirakósoknál, a paszsiánszok között tapasztalható. Jó néhány új egyszemélyes ismert az új kiadás, melynek szép címlapján hatalmas treff király látható; az azonban feje tetejére állítjuk a kötetet a kártyalap másik felén a király fekete szemüveget visel. Néhány hasonló csintalan igazítást a hátapon látható

figurákon is elvégzett a tervező, mondván: ez csak játék. A könyvet híres emberek kártyáival, játékkal kapcsolatos mondásai illusztrálják. Szép könyv, jó könyv, nekem talán csak a *kártyavárépítési-tanácsadó* hiányzik belőle.

Hiába azonban a legszebb könyv, ha nincs hozzá pakli, azaz zsuga. Nos, örömmel jelenthetem, a napokban zsugafronton is áttörés történt! Újra megjelent a boltban (a Képesboltban) a nagy hírű *Piatnik-kártya*! Aki élt a háború előtt, bizonyosan jól ismeri a céget, melynek jellegzetes emblémája egy telivér, hátán zsokéval. A boldog békeidőkben alatta felírás volt olvasható: „*Piatnik Nándor és fia Rt., Budapest.*” A treff dárdás pajzsán ott volt a cím is: „*VII. Rottenbiller utca 17.*” A Rottenbiller utca 17-ben ma a Játékkártyagyár van, Piatnik nincs. Piatnik-kártya viszont ismét van az üzletben, Made in Austria. Ha jól számoltam nyolcféle kivételben kapható a kiváló minőségű kártya. A kör ászon ott a jól ismert zsoké és felírás: „*Fred, Piatnik et sons, Vienne.*” Nem tudom, a két cégnek mi a köze egymáshoz, bizonyosan van valami, a Piatnik aránylag nem túl gyakori név. A most kapható 2×54 lapos francia csomagok mindegyike gyönyörűsége. A *Klimt gold* hátlapján eredeti Klimt-kép látható, a lapok fényesek, kemények, a rajzolat, a nyomás kitűnő. A két kis csomagocskát, arany-szélű dobozban árulják, ma-

ga a gyönyör. További változatok: *Luxory*, *Winter* (Mucha-képpel a hátoldalán), *Tudor Rose* (a nagy hírű angol uralkodócsalád képeivel) *Chinise Birds*, *Senior* (egyszerű változat), s végül az *Original Vienishe*, az eredeti Piatnik-figurákkal. Egyetlen bibi az ára: 816 és 864 forintba kerül a két csomagocskát, ábráktól függően. S hogy a gyönyörű kivitelén túl miért ily drága? Van még a nagyanymtól, a 20-as évekből egy pakli Piatnik-féle tarokkom. Sokat forgatták az eltelt 70 esztendő alatt, de képei nem kopnak, széle nem rongyosodik, a lapokat a piszok nem fogja. Hát ezért.

Van újdonsága a játékkártyagyárnak is, mely most a Rottenbiller utcát uralja. Frissiben hoztak ki egy 54 lapos tarokk-kártyát, az eredeti, Piatnik-féle 7,5×16,6 centiméteres méretben. A tarokk elegáns, komoly játék, nem illenek hozzá az aprócska lapok, öröndetes hát, hogy hosszú évek után ismét beszerezhető alkalmas méretben. Az anyag, s a nyomás jó minőségűnek tűnik, bár nem esküdnék meg, hogy 70 évet jól kibír. A királyok szeme ugyan árnyékosabbra sikeredett, de a melabú a mai világban nagyon is érthető.

Ha már beszereztünk mindent, szabálykönyvet, zsugát, partnereket, nos ezek után a lehető legnagyobb óvatossággal járjunk el. Ne feledjük: a kártyához tudás, érzék és szerencse is kell!

(márok)

Bérgyilkolás, szavakkal

Mostanában annyit hüppögünk, mérgeledünk, csapkodunk, és sokszor szépen is beszélünk arról, hogy bizony a mozi-filmek meg a könyvpiacot elöntötte, sőt megállíthatatlanul zúdult rájuk az erőszak, a horror és pornó, összevonva: horror. Annak tudatában egészen jogosan aggodhatunk, számtalan példa igazolta már, hogy nem tesz jót az emberiségnek — meg egyetlen krapeknak se —, ha valamilyen téren túlfeszítik a húrt. Lásd Ádám és Éva sorsát, vagy hogy kicsit közelebbit mondjak, az AIDS elterjedését. Igaz, az AIDS ellen még csak-csak védekezhetünk de hiába a hüség, nem óv meg az erőszaktól, a csapból is gyilkosok folynak — hogy a túlzás megrendítő, ám bannális erejével éljek. És mi ma a szenzáció? Igen, ha körülöttünk is félelmet keltező erőszak tombol. Szenzáció, mert ezt meglovagolva, könyvek, újságok szép kis hasznót remélnek. Csak néhány domináns kifejezés két napilag egygár számából. Mai nap: elfogták, megfojtották, perelik, félig levágták, kirabolták, nincs kegyelem, tisztogatás, leszúrták, anyázt, megármadták, ledöfte. Aztán a Kurír: letöltötták,

felakasztották, hidegre tették, elfogták, lopott, szúrt, gyilkolt.

Azt hiszem, a lajstrom magáért és nem értem beszél. Persze, ezek a lapok nem-igen szidalmazták az erőszakot, inkább hidegen közlik, tudva azt, micsoda falat a szemnek egy nagybetűs gyilkosság. Bár a szörnyűség az szörnyűség, csak engemet a rosszullét jár körül, hogy tudom, mások ebből „kovácsolnak” pénzt. Nem tudom viszont, hogy meddig mennek el az ajándékozó Tépő-nak öltözött „halálkovácsok”, hogy mikorra telítődik vérről a kedves olvasóközönség, hogy mikor, melyik úri postával érkezik meg a magunkhoz való eszünk. Már csak azért, mert nem tartom kizártnak, ha az erőszak sokoldalú karanténjában nevelkedett gyermek elé egy hatalmas, gyönyörű szirmú virágot tartanak az egyből arra gondol, hogy: „Ahá, biztosan azért nőtt ilyen szép nagyra, mert a keretét a virágágyásba temették.” Hát köszönöm, ne jöjjön el a mi apokaliptikusunk!

P. Sz.

A Kisteleki-alapítvány pályázati felhívása

A Kisteleki Ede emlékeztető alapítvány pályadíjat hatodszor 1992. november 26-án, a névadó születésnapján osztjuk ki. Felhívjuk a Szeged múltjával, jelenével, jövőjével foglalkozó kutatókat, hogy pályamunkáikat 1992. május 31-ig ajánlva küldjék meg.

A feltételek a következők:

1. Csak kiadatlan, a pályázat céljára, első példányban készült, legalább 4, legfeljebb 10 ív (egy ív 22 gépelt lap, 26 sorral, soronként 60 betűhellyel) terjedelmű,

Szegeddel kapcsolatos műnyújtható be.

2. A pályamű tárgyát nem szabjuk meg. A tárgyválasztást (új tárgykörök földolgozását, új források feltárását, új szempontok érvényesítését) értékeljük.

3. A bizottság egy díjat (25 000 Ft), két — egyenként 15 000 Ft-os — és két — egyenként 8000 Ft-os — jutalmat ad ki.

4. A díjnyertes és jutalmazott pályaművek a Somogyi-könyvtár állományába kerülnek.

5. A pályázat jelígis; a szerző nevét a dolgozat nem

tartalmazhatja. Nevét és címét zárt borítékban mellékelje. Nem vehet részt a pályázaton, aki pályaművének tárgykörében korábban már közleményt jelentetett meg.

6. A bizottság döntését titkos szavazással hozza.

7. A díjazottakat levélben értesítjük, a közvéleményt pedig a díjkiosztásról a Dél-magyarország hasábjain tájékoztatjuk.

A Kisteleki-alapítvány bírálóbizottsága
Szeged, Somogyi könyvtár
441 Pf. 6701

Pécsről is van pályázó

Hatan a főigazgatói tisztért

Mint arról korábban már beszámoltunk, december 10-én új főigazgatója lesz a Juhász Gyula Tanárképző Főiskolának. Ekkor dönt majd a főiskola ösztöndíj-értékelő bizottsága, hogy ki legyen az a jelölt, akinek kinevezését kéri a Művelődési és Köznevelési Minisztériumtól. A jelentkezési határidő lejártá előtt már tudni lehetett, hogy a JGYTF pályázati feltételeknek — egyetemi tanári, egyetemi docensi, főiskolai tanári cím, plusz tudományos kandidátusi fokozat — megfelelő oktatói közül hárman kívántak főigazgató-jelöltként megmérettetni. A kiírás azonban lehetőséget biztosított külső jelentkezők pályázására is. Mivel a pályázatokat egyenesen a minisztériumba kellett benyújtani, csak találgatni lehetett, lesznek-e külső jelentkezők, vagy marad a három belső jelölt. A hírek úgy szólnak, hogy lesznek, és a hírek nem is tévedtek. A minisztériumból a napokban visszaérkezett az összes jelölti kérelem, szám szerint hat. Dr. Tóth Károly, a JGYTF főtitkára elmondta, hét végi ülésükön egységes szempontok alapján állították össze a névsort, és szerkesztették meg a szakmai ön-

életrajzokat, hogy az a választók számára könnyen áttekinthető legyen. Valamennyi jelölt beleegyezett nevének és pályázatának idő előtti nyilvánossá tevésébe, így vezetési programjukat előre megismerhetik a főiskolai polgárok.

A hat főigazgató-jelölt: dr. Balogh Tibor főiskolai tanár, a JGYTF pszichológia tanszék vezetője; dr. Bán Miklós egyetemi tanár (JATE); dr. Klein Sándor tanszékvezető egyetemi docens (pécsi Janus Pannonius Tudományegyetem); dr. Lengyel Zsolt főiskolai tanár (a JGYTF orosz tanszék vezetője, jelenlegi főigazgató-helyettes); dr. Rigó József főiskolai tanár (JGYTF közművelődési tanszékvezető, jelenlegi főigazgató-helyettes) és dr. Szalay István egyetemi docens (JATE).

Ök hatan csütörtökön, délután a hallgatók előtt ismertetik elképzeléseiket, illetve válaszolnak a feltett kérdésekre, aztán december 10-én, az ifjúsági házban már „élesen” megy a bemutatkozás: egyikük a JGYTF főigazgatója lesz.

Panek József

A madarak mind felfelé néznek

Beszélgetés Páll Antal korondi fazekasmesterrel

A magyar népi fazekaskultúra fővárosának nyugodtan tekinthetjük a székhelyföldi Korondot. Talán az egyetlen olyan magyar lakta település, ahol mindenki az őseitől örökölt népi kerámiakészítésből él. Az ötezer lakosú faluban 200 kerámiaműhely működik, természetesen ezek között nemcsak a legújabb formakultúrát, színvilágot és motívumkincset őrzik, hanem olcsó giccsek, igénytelen, mindennapi edények is születnek. Az egyik legnevesebb korondi fazekasmester, a nemrégiben Magyar Művészetért díjjal kitüntetett Páll Antal látogatott Szegedre, feleségével, Róza asszonnyal, aki nemcsak életének párja, de munkatársa is. A Bartók művelődési központ B galériájában rendezett pompás bemutató cserepei között beszélgettünk. Vajon mi lehet a magyarázata annak, hogy Korondon máig elevenen él a magyar népi fazekaskultúra, holott az 1890-es népszámlálás adatai szerint regisztrált 5 ezer 300 önálló fazekasmester igencsak kis számára zsugorodott az elmúlt időszakban?

— Egyáltalán nem véletlen, hogy Erdélyben, a Székelyföldön Korond maradt meg a legismertebb fazekasfalunak. Sok volt erre felé a szegényember, gyenge volt a föld, silány termést adott, messze volt a város, amely elcsábította volna a fiatalokat. A kényszer vitte rá a korondiakat, hogy a környék agyagját felhasználva korongjaikon bokályt, tányért, kályhacsempét, mindenféle használati edényt és dísz tárgyat készítsenek.

— Mi határozta meg az edények formáit, színeit és motívumait?

— A formákat mindenekelőtt a használhatóság. Sokan mondják, hogy ma is, szívesebben eszik a levest a mi szokásosnál mélyebb tányerjainkból, a korsók a parasztemberek ivóvizét tartották hűvösen, a csikmák-szűrők is hozzátartoztak a falusi emberek háztartásához csakúgy, mint a tejesköcsögök, pálinkásbutellák, borospoharak. A színezéseket máig magunk készítjük a műhelyben a környéken található anyagokból. Az alapszín csontfehérre például a Hargitán található különleges agyag. A díszítés — ami a feleségem dolga — ősi motívumokra épül. Leg-

inkább növényi elemeket és állatábrázolásokat használunk, s érdekes módon ezek más formában, ugyan, de megtalálhatók a népművészet többi ágában, a népdalokban, balladákban, a székelykapuk díszítésében, a falfaragásokban, himzéseken. Kedvelt elemek a virágok, a tulipán, a havasi gyopár, az ezekből kinövő életfa, a madarak, szarvasok és az erdélyi kis fatemplomok festett, kazettás mennyezeteinek motívumrendszere. Figyelje csak meg, hogy valamennyi ábrázolás egyúttal jelkép is: az egyik tányéron például a nap-motívum egyúttal kereszt, s utal az élet örökös körforgására; a korsó fülei sárkányt idéznek, kapaszkodnak egy korty friss forrásvízért; a virág-szirmok mindig az ég felé törnek; a madarak felfelé néznek, szeretik az életet, igyekeznek megmaradni, mint mi.

— Mikor tanulta meg forgatni a korongot, formálni az agyagot?

— Nálunk nemzedékről nemzedékre hagyományozódott ez a fazekasság. Nyolcan voltak testvérek, én az édesapámtól tanultam a mesterséget. Belém verték, mint a macska orrát a te-

jesedénybe. Tizenkét évesen már meztőláb rúgtam a korongot, néha annyira elvékonyodott a hüvelykujjamon a bőr, hogy kiserkent a vér. Éjszaka valakit juttat, de másnap csak a talpam külső szélével tudtam forgatni a korongot. De aztán ebbe is beletanult az ember. Azóta nekem ez a munkám, az életem, s remélem, még egy darabig a jövőm. Igyekszem mindent magam csinálni, az agyag-gödörtől a korongozáson át az égetésig, díszítésig. A feleségemmel együtt készítünk mindent. Szeretném, ha a kuncsaftok megelégedettek lennének, de giccset semmilyen kívánságra nem vagyok hajlandó csinálni.

— A népművészetben az utóbbi évtizedekben funkcióváltás történt. A használhatóság elsődlegességét felváltotta a dekoratív igény. Hogyan lehetett ezt a kívánalmat kielégíteni?

— Egyrészt tudomásul kell venni, hogy ezek a cserepek sokak számára a múlt iránti vonzalom, a nosztalgia, az emlékezés tárgyai. Azzal a tudattal dobom rá az agyagot a korongra, hogy másoknak gyönyörűséget okoznak. De bármilyen szép formát sikerül kialakítanom, bármilyen szép motívumokkal gazdagítjuk is, bármilyen örömet is szerzünk másoknak, sohasem mondom le arról, hogy a pohárból inni, a tálból enni lehessen.

— Hányszor nyúl egy fazekasmester az anyaghoz, amíg a nyers agyagból kész alkotás lesz?

— Ez jó kérdés, egyszer megszámláltam. Hatvan-kétszer kerül kézbe a tárgy, de az utolsó mozdulat azért más, azzal teszünk zsebembe az érte járó summát...

Tandi Lajos

